

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

بررسی وضعیت نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی کشور

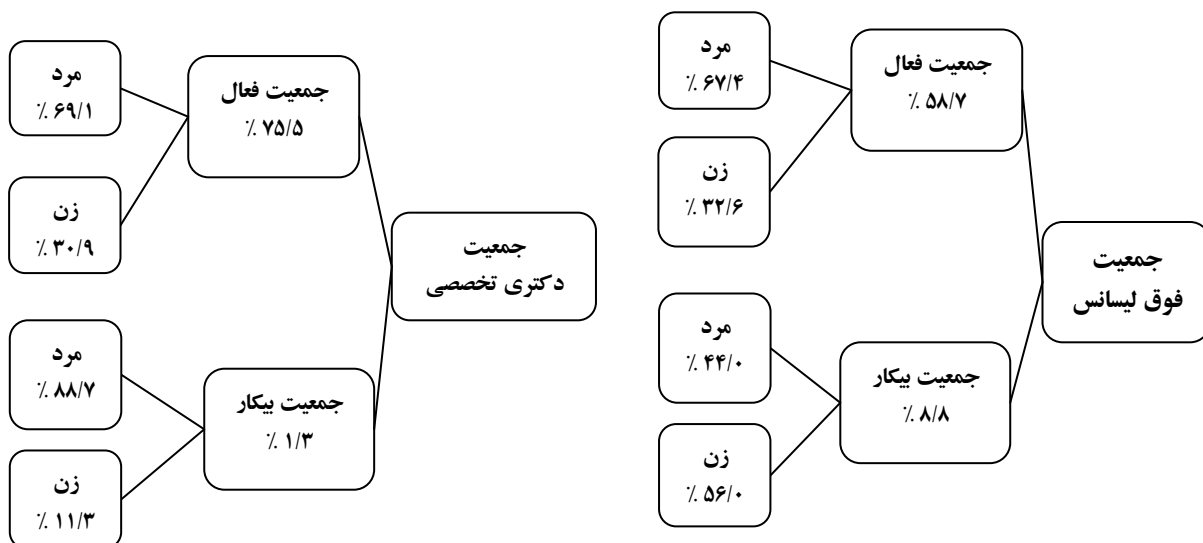
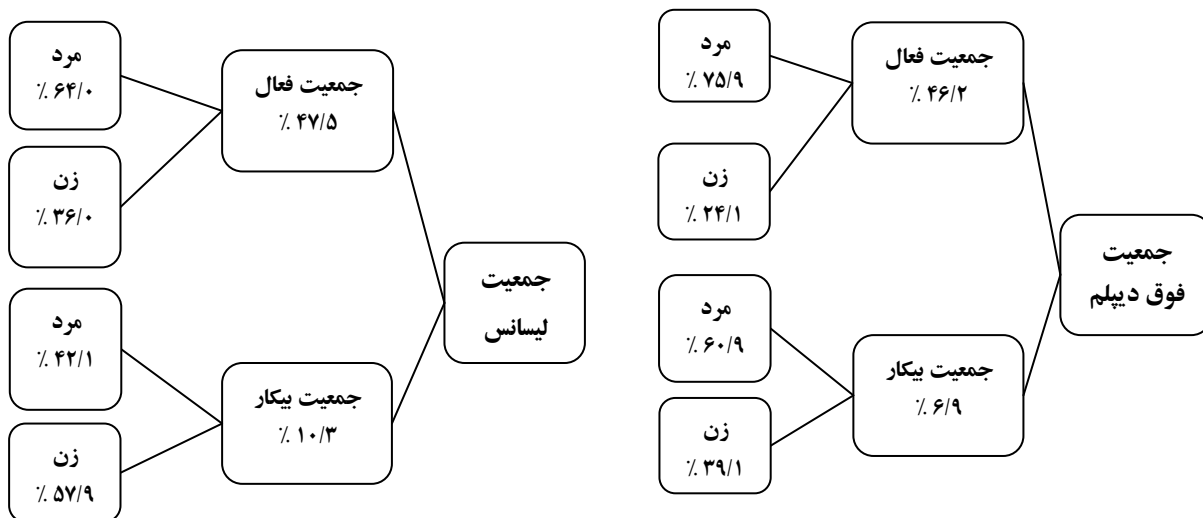
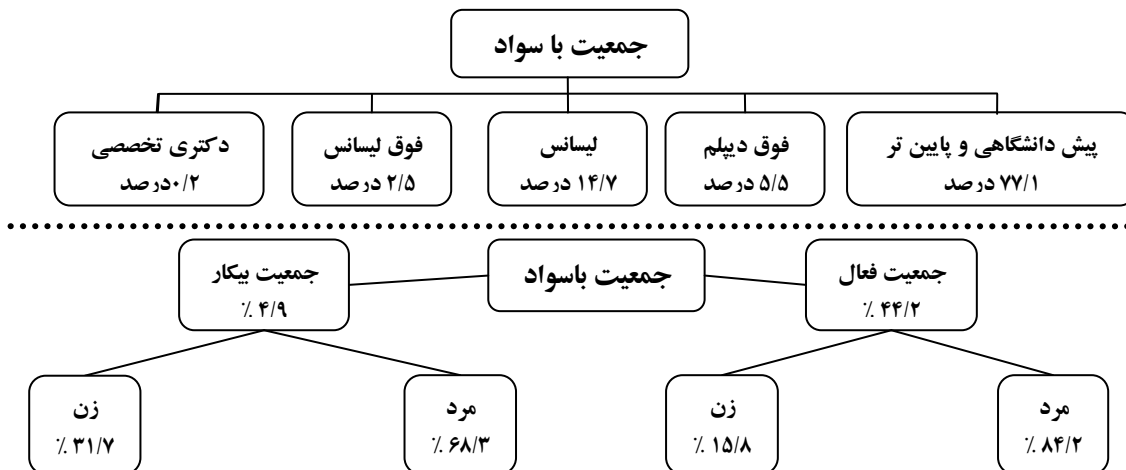
« در سال های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ »

معاونت بررسی های اقتصادی

مرکز گردآوری و تحلیل آمار

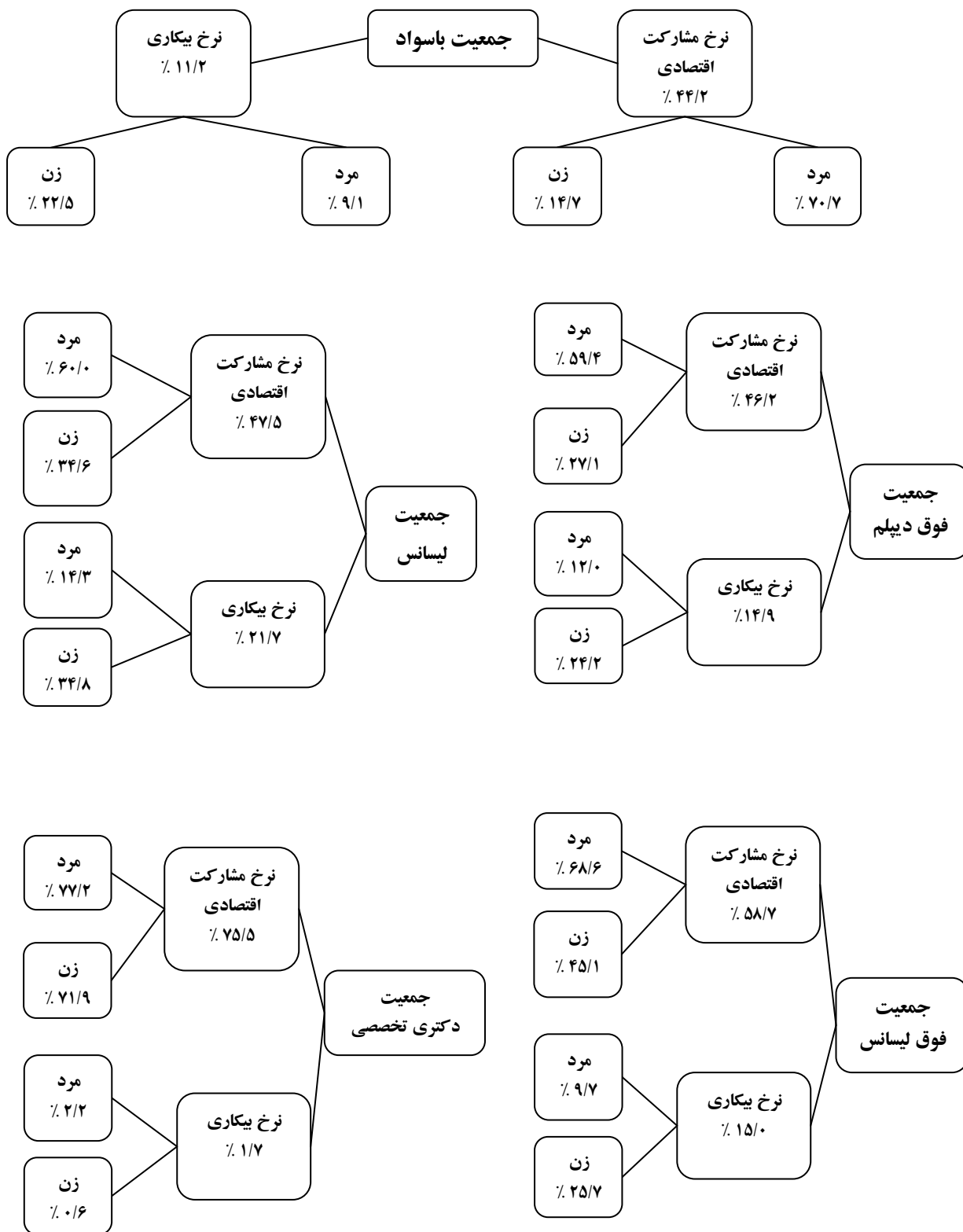

سهم جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر در بین باسوادان کشور در سال ۱۳۹۲

نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در بین باسوادان کشور در سال ۱۳۹۲

• نرخ مشارکت اقتصادی به عنوان نماگر عرضه نیروی کار تلقی می‌شود که می‌تواند بر برنامه‌ریزی‌های اقتصادی کشور و توسعه پایدار تاثیر گذار باشد. از سوی دیگر نرخ بیکاری به عنوان شاخصی دیگر، به همراه سایر نماگرهای اقتصادی، می‌تواند جامعه را در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مورد ارزیابی قرار دهد. بررسی این دو نماگر جمعیتی در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، موضوعی است که در سال‌های اخیر مورد توجه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کشور واقع شده است. در این گزارش به بررسی روند نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ پرداخته شده است. شایان ذکر است که در سال ۱۳۹۲ از حدود ۲/۵ میلیون نفر بیکار کشور، ۲/۵ درصد بی‌سواد، ۳۱/۱ درصد با تحصیلات کمتر از دیپلم، ۲۵ درصد با تحصیلات پیش دانشگاهی و دیپلم و مابقی یعنی ۴۱/۴ درصد با تحصیلات دانشگاهی هستند. به عبارتی دیگر، در سال ۱۳۹۲ بیش از ۱ میلیون نفر از بیکاران کشور را فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تشکیل می‌دهند. در واقع این گزارش درصدد ارائه تصویری از وضعیت مشارکت اقتصادی و بیکاری در بخش تحصیلات دانشگاهی است.

جدول ۱- تعداد جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و سواد در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

سال	شرح	مرد و زن			مرد			زن		
		جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۲۳،۷۳۶،۱۴۴	۲،۴۵۳،۷۹۱	۲۱،۲۸۲،۳۵۳	۱۹،۴۲۷،۲۵۹	۱،۸۰۱،۱۲۹	۱۷،۶۲۶،۱۳۰	۴،۳۰۸،۸۸۴	۶۵۲،۶۶۲	۳،۶۵۶،۲۲۲
	جمعیت بیکار	۳،۲۰۸،۴۴۸	۱۱۰،۷۴۹	۳،۰۹۷،۶۹۹	۲،۳۱۷،۷۹۴	۱۰۴،۷۹۲	۲،۲۱۳،۰۰۲	۸۹۰،۶۵۴	۵۰،۹۵۷	۸۳۹،۶۹۷
	جمعیت کل	۵۶،۲۸۹،۱۲۵	۹،۲۱۳،۷۹۱	۴۷،۰۷۵،۳۳۴	۲۸،۲۴۳،۳۱۵	۳،۱۵۲،۷۹۹	۲۵،۰۹۰،۵۱۶	۲۸،۱۴۵،۸۱۰	۶،۰۶۰،۹۹۳	۲۲،۰۸۴،۸۱۷
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۲۳،۲۹۴،۱۰۴	۲،۲۸۳،۰۱۰	۲۱،۰۱۱،۰۹۴	۱۹،۳۴۷،۷۸۶	۱،۷۳۹،۲۷۸	۱۷،۶۰۸،۵۰۸	۳،۹۴۶،۳۱۸	۵۴۳،۷۳۳	۳،۴۰۲،۵۸۵
	جمعیت بیکار	۲،۸۷۰،۳۴۲	۹۹،۷۷۱	۲،۷۷۰،۵۷۱	۲،۰۴۰،۷۱۸	۸۹،۶۱۷	۱،۹۵۱،۱۰۱	۸۲۹،۶۲۴	۱۰،۱۷۲	۸۱۹،۴۵۲
	جمعیت کل	۵۷،۴۷۳،۶۳۲	۹،۰۷۶،۰۲۹	۴۸،۳۹۷،۶۰۳	۲۸،۸۲۲،۰۶۲	۳،۰۹۵،۲۱۷	۲۵،۷۲۶،۸۴۵	۲۸،۶۵۱،۵۶۹	۵،۹۸۰،۸۱۲	۲۲،۶۷۰،۷۵۷
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۲۳،۳۷۴،۳۱۸	۲،۳۱۵،۲۷۵	۲۱،۰۵۹،۰۴۳	۱۹،۱۰۹،۰۰۰	۱،۷۲۶،۷۷۶	۱۷،۳۸۲،۲۲۴	۴،۲۶۵،۳۱۸	۵۸۸،۵۰۰	۳،۶۷۶،۸۱۸
	جمعیت بیکار	۲،۸۳۸،۲۰۴	۷۹،۳۰۵	۲،۷۵۸،۸۹۹	۱،۹۹۵،۷۳۹	۷۲،۴۲۸	۱،۹۲۳،۳۱۱	۸۴۲،۴۶۴	۶۸۷۷	۸۳۵،۵۸۷
	جمعیت کل	۵۷،۰۱۶،۱۷۷	۹،۳۴۱،۵۶۸	۴۷،۶۷۴،۶۰۹	۲۸،۳۸۷،۶۶۳	۳،۱۵۹،۵۲۸	۲۵،۲۲۸،۱۳۵	۲۸،۶۲۸،۵۱۴	۶،۱۸۲،۰۴۰	۲۲،۴۴۶،۴۷۴
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۲۳،۷۵۹،۴۸۹	۲،۱۲۴،۰۰۱	۲۱،۶۳۵،۴۸۸	۱۹،۸۵۶،۰۱۹	۱،۶۳۱،۸۲۶	۱۸،۲۲۴،۱۹۳	۳،۹۰۳،۴۷۰	۴۹۲،۱۷۶	۳،۴۱۱،۲۹۴
	جمعیت بیکار	۲،۴۸۳،۱۷۵	۶۲،۲۱۷	۲،۴۲۰،۹۵۸	۱،۷۰۹،۰۹۱	۵۶،۶۱۲	۱،۶۵۲،۴۷۹	۷۷۴،۰۸۴	۵۶۰۵	۷۶۸،۴۷۹
	جمعیت کل	۵۷،۸۲۱،۸۹۸	۸،۸۸۹،۰۷۶	۴۸،۹۳۲،۸۲۲	۲۸،۷۷۸،۸۱۴	۳،۰۰۹،۵۵۰	۲۵،۷۶۹،۲۶۴	۲۹،۰۴۳،۰۸۳	۵،۸۷۹،۵۲۵	۲۳،۱۶۳،۵۵۸

منبع: مرکز آمار ایران

جدول ۲- سهم جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و سواد در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ (درصد)

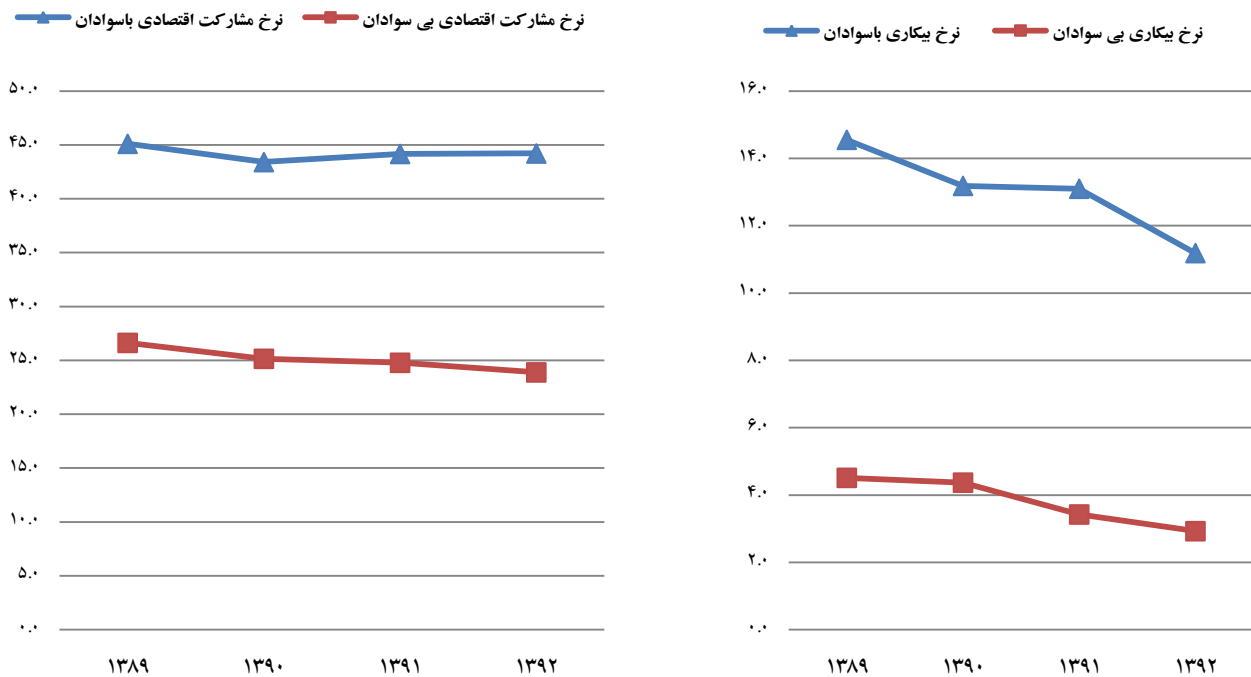
سال	شرح	مرد و زن			مرد			زن		
		جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۴۲,۱	۲۶,۶	۴۵,۱	۶۸,۸	۵۷,۱	۷۰,۳	۱۵,۳	۱۰,۸	۱۶,۶
	جمعیت بیکار	۵,۷	۱,۲	۶,۶	۸,۲	۳,۳	۸,۸	۳,۲	۰,۱	۴,۰
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۴۰,۵	۲۵,۲	۴۳,۴	۶۷,۱	۵۶,۲	۶۸,۴	۱۳,۸	۹,۱	۱۵,۰
	جمعیت بیکار	۵,۰	۱,۱	۵,۷	۷,۱	۲,۹	۷,۶	۲,۹	۰,۲	۳,۶
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۴۱,۰	۲۴,۸	۴۴,۲	۶۷,۳	۵۴,۷	۶۸,۹	۱۴,۹	۹,۵	۱۶,۴
	جمعیت بیکار	۵,۰	۰,۸	۵,۸	۷,۰	۲,۳	۷,۶	۲,۹	۰,۱	۳,۷
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۴۱,۱	۲۳,۹	۴۴,۲	۶۹,۰	۵۴,۲	۷۰,۷	۱۳,۴	۸,۴	۱۴,۷
	جمعیت بیکار	۴,۳	۰,۷	۴,۹	۵,۹	۱,۹	۶,۴	۲,۷	۰,۱	۳,۳
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

بررسی سهم جمعیت بیکار به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و سواد در سال ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که در بین باسوادان کشور، سهم جمعیت بیکار به کل جمعیت باسواد روند کاهشی داشته و از ۶/۶ درصد در سال ۱۳۸۹ به ۴/۹ درصد در سال ۱۳۹۲ رسیده است. در دوره‌ی مورد بررسی، سهم جمعیت بیکار مردان باسواد به کل جمعیت باسواد حدود دو برابر زنان باسواد بوده است.

جدول ۳- نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و سواد در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

سال	شرح	مرد و زن			مرد			زن		
		جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد	جمع	بی سواد	باسواد
نرخ مشارکت اقتصادی	۱۳۸۹	۴۲,۱	۲۶,۶	۴۵,۱	۶۸,۸	۵۷,۱	۷۰,۳	۱۵,۳	۱۰,۸	۱۶,۶
	۱۳۹۰	۴۰,۵	۲۵,۲	۴۳,۴	۶۷,۱	۵۶,۲	۶۸,۴	۱۳,۸	۹,۱	۱۵,۰
	۱۳۹۱	۴۱,۰	۲۴,۸	۴۴,۲	۶۷,۳	۵۴,۷	۶۸,۹	۱۴,۹	۹,۵	۱۶,۴
	۱۳۹۲	۴۱,۱	۲۳,۹	۴۴,۲	۶۹,۰	۵۴,۲	۷۰,۷	۱۳,۴	۸,۴	۱۴,۷
نرخ بیکاری	۱۳۸۹	۱۳,۵	۴,۵	۱۴,۶	۱۱,۹	۵,۸	۱۲,۶	۲۰,۷	۰,۹	۲۴,۲
	۱۳۹۰	۱۲,۳	۴,۴	۱۳,۲	۱۰,۵	۵,۲	۱۱,۱	۲۱,۰	۱,۹	۲۴,۱
	۱۳۹۱	۱۲,۱	۳,۴	۱۳,۱	۱۰,۴	۴,۲	۱۱,۱	۱۹,۸	۱,۲	۲۲,۷
	۱۳۹۲	۱۰,۵	۲,۹	۱۱,۲	۸,۶	۳,۵	۹,۱	۱۹,۸	۱,۱	۲۲,۵

نمودار ۱ - نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب سواد در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب سواد در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در جمعیت باسواد بسیار بیشتر از جمعیت بی سواد است. با این حال، این شاخص در هر دو جمعیت با سواد و بی سواد طی دوره‌ی مورد بررسی، روند کاهشی نامحسوسی داشته است به طوری که نرخ مشارکت اقتصادی در جمعیت با سواد از حدود ۴۵ درصد در سال ۸۹ به بیش از ۴۴ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است. همچنین طی دوره‌ی مورد بررسی، نرخ مشارکت اقتصادی مردان روند ثابتی داشته و از ۶۸/۸ درصد در سال ۸۹ به ۶۹ درصد در سال ۹۲ رسیده، در حالی که این نرخ در بین زنان روند کاهشی را طی نموده و از ۱۵/۳ درصد در سال ۸۹ به ۱۳/۴ درصد در سال ۹۲ رسیده است.

در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نرخ مشارکت اقتصادی مردان بیش از ۴ برابر زنان بوده است.

بررسی نرخ بیکاری نشان می‌دهد که در سال‌های ۸۹ و ۹۰ این نرخ در جمعیت باسواد کشور بیش از ۳ برابر نرخ بیکاری بی‌سوادان بوده و در سال‌های ۹۱ و ۹۲ به حدود ۴ برابر رسیده است. همچنین در دوره‌ی مورد بررسی، نرخ بیکاری زنان حدود ۲ برابر نرخ بیکاری مردان بوده است.

در سال ۱۳۹۲

- نرخ بیکاری باسوادان کشور حدود ۴ برابر نرخ بیکاری بی‌سوادان کشور بوده است.
- نرخ بیکاری زنان بیش از ۲ برابر نرخ بیکاری مردان بوده است.

جدول ۴- تعداد جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

سال	شرح	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و دکتری حرفه‌ای	دکتری تخصصی
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۱,۳۲۴,۸۳۱	۲,۷۸۶,۶۴۷	۴۸۳,۸۷۷	۲۸,۸۳۷
	جمعیت بیکار	۳۰۲,۳۲۴	۶۰۱,۱۸۸	۳۸,۵۹۳	۶۰۲
	جمعیت کل	۲,۷۰۱,۵۰۲	۵,۶۸۷,۷۷۶	۷۷۵,۶۹۸	۵۶,۰۸۵
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۱,۲۷۰,۲۵۰	۲,۸۴۱,۸۵۷	۴۶۹,۵۰۴	۶۲,۰۰۵
	جمعیت بیکار	۲۲۴,۰۱۳	۶۲۳,۴۲۵	۵۴,۱۳۱	۴۸
	جمعیت کل	۲,۷۹۹,۷۲۸	۶,۳۵۲,۴۸۹	۷۸۲,۳۴۹	۷۶,۱۰۹
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۱,۲۸۷,۸۰۴	۳,۰۳۳,۰۵۶	۶۲۶,۴۹۷	۵۴,۷۸۷
	جمعیت بیکار	۲۳۶,۳۷۵	۷۱۹,۴۴۳	۸۵,۷۴۷	۱,۴۰۴
	جمعیت کل	۲,۶۴۷,۰۱۸	۶,۵۹۱,۶۱۸	۹۹۷,۶۲۶	۷۷,۳۲۶
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۱,۲۳۴,۶۴۹	۳,۴۰۴,۱۰۶	۷۰۵,۱۱۰	۸۵,۲۰۵
	جمعیت بیکار	۱۸۴,۰۱۰	۷۳۷,۳۴۵	۱۰۵,۴۳۲	۱,۴۵۶
	جمعیت کل	۲,۶۷۵,۲۳۶	۷,۱۷۴,۰۰۰	۱,۲۰۱,۹۵۶	۱۱۲,۸۹۷

منبع: مرکز آمار ایران

جدول ۵- سهم جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ (درصد)

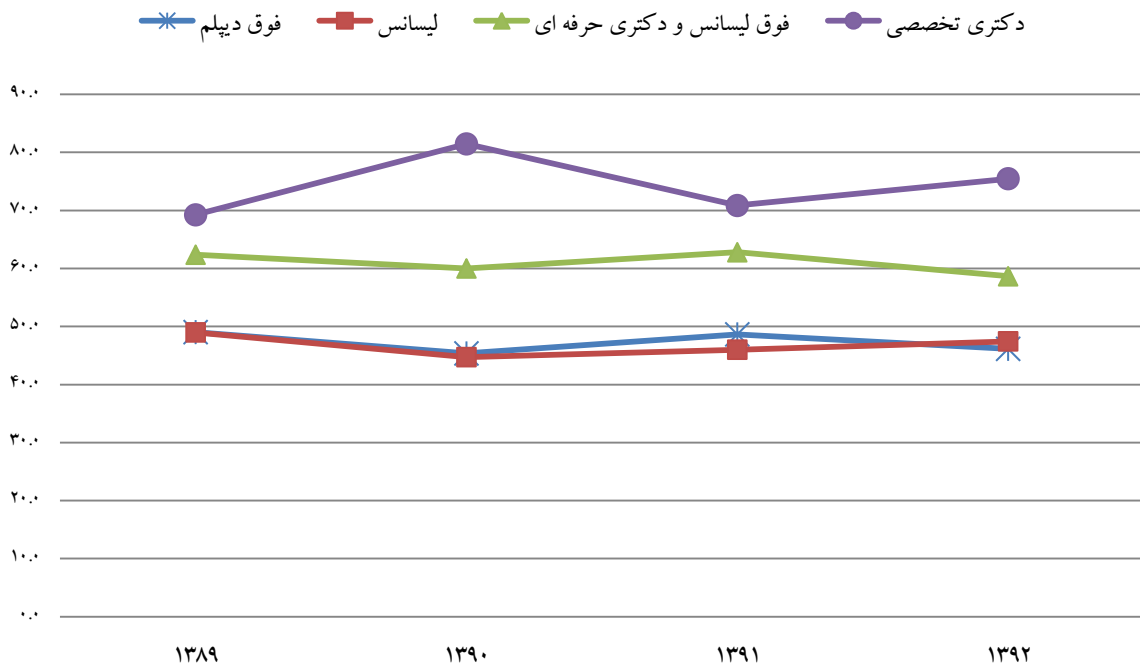
سال	شرح	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و دکتری حرفه ای	دکتری تخصصی
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۴۹,۰	۴۹,۰	۶۲,۴	۶۹,۲
	جمعیت بیکار	۱۱,۲	۱۰,۶	۵,۰	۱,۱
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۴۵,۴	۴۴,۷	۶۰,۰	۸۱,۵
	جمعیت بیکار	۸,۰	۹,۸	۶,۹	۰,۱
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۴۸,۷	۴۶,۰	۶۲,۸	۷۰,۹
	جمعیت بیکار	۸,۹	۱۰,۹	۸,۶	۱,۸
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۴۶,۲	۴۷,۵	۵۸,۷	۷۵,۵
	جمعیت بیکار	۶,۹	۱۰,۳	۸,۸	۱,۳
	جمعیت کل	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰

جدول ۶- نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

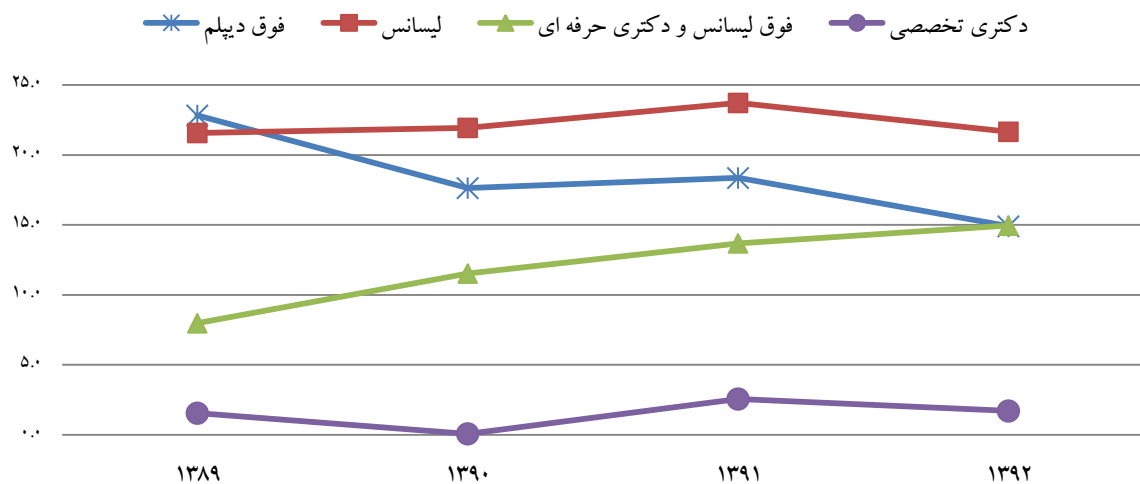
شرح	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و دکتری حرفه ای	دکتری تخصصی	
نرخ مشارکت اقتصادی	۱۳۸۹	۴۹,۰	۴۹,۰	۶۲,۴	۶۹,۲
	۱۳۹۰	۴۵,۴	۴۴,۷	۶۰,۰	۸۱,۵
	۱۳۹۱	۴۸,۷	۴۶,۰	۶۲,۸	۷۰,۹
	۱۳۹۲	۴۶,۲	۴۷,۵	۵۸,۷	۷۵,۵
نرخ بیکاری	۱۳۸۹	۲۲,۸	۲۱,۶	۸,۰	۱,۶
	۱۳۹۰	۱۷,۶	۲۱,۹	۱۱,۵	۰,۱
	۱۳۹۱	۱۸,۴	۲۳,۷	۱۳,۷	۲,۶
	۱۳۹۲	۱۴,۹	۲۱,۷	۱۵,۰	۱,۷

نمودار ۲- نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

نمودار ۳- نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین فارغ‌التحصیلان فوق دیپلم، لیسانس و فوق لیسانس، روند کاهشی نامحسوسی داشته است ولی نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی روند افزایشی داشته، به طوری که از ۶۹/۲ درصد در سال ۸۹ به ۸۱/۵ درصد در سال ۹۰ افزایش پیدا کرده و سپس از ۸۱/۵ درصد سال ۹۰ به حدود ۷۱ درصد در سال ۹۱ کاهش پیدا کرده و دوباره از ۷۱ درصد سال ۹۱ به ۷۵/۵ درصد در سال ۹۲ رسیده است. بررسی نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان نیز در دوره‌ی مورد بررسی نشان می‌دهد که نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق دیپلم کاهش محسوسی داشته و از حدود ۲۳ درصد در سال ۸۹ به حدود ۱۵ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است. همچنین نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان لیسانس و دکتری تخصصی در طی دوره‌ی مورد بررسی، روند نسبتاً ثابتی داشته ولی نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق لیسانس روند افزایشی محسوسی را نشان می‌دهد به طوری که از ۸ درصد در سال ۸۹ به ۱۵ درصد در سال ۹۲ افزایش پیدا کرده است.

جدول ۷- تعداد جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

سال	شرح	فوق دیپلم		لیسانس		فوق لیسانس و دکتری حرفه‌ای		دکتری تخصصی	
		زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۹۱۸،۹۲۸	۴۰۵،۹۰۳	۱،۰۱۰،۰۴۵	۱،۶۸۵،۶۰۲	۱۲۶،۸۱۹	۳۵۷،۰۵۸	۳۰،۶۵۷	۸،۱۸۰
	جمعیت بیکار	۱۶۷،۱۴۸	۱۳۵،۱۷۶	۳۵۱،۶۶۵	۲۴۹،۵۲۳	۱۷،۸۳۴	۲۰،۷۵۹	۱۶۵	۴۳۷
	جمعیت کل	۱،۵۸۸،۰۶۷	۱،۱۱۳،۴۳۵	۲،۸۳۶،۲۱۸	۲،۸۵۱،۵۵۸	۲۸۳،۶۶۱	۴۹۲،۰۳۷	۴۳،۶۵۷	۱۲،۴۲۷
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۸۳۱،۹۸۰	۳۱۳،۳۳۲	۱،۰۳۱،۳۵۸	۱،۵۸۲،۱۰۷	۱۶۶،۴۶۹	۲۸۵،۶۰۶	۴۸،۷۶۷	۱۲،۷۵۲
	جمعیت بیکار	۱۰۸،۲۷۶	۹۲،۴۹۵	۳۲۸،۴۲۸	۲۲۶،۵۴۷	۳۱،۵۶۱	۱۹،۲۸۳	۴۸	۰
	جمعیت کل	۱،۴۸۵،۶۳۱	۱،۰۳۵،۴۳۳	۲،۹۷۷،۲۶۳	۲،۹۲۳،۳۴۹	۳۰۳،۹۸۰	۴۴۸،۸۷۸	۵۴،۵۷۰	۲۰،۸۱۲
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۹۲۱،۲۳۲	۳۶۶،۵۷۲	۱،۱۷۰،۹۸۷	۱،۸۶۲،۰۶۹	۲۰۹،۵۷۶	۴۱۶،۹۲۰	۴۰،۱۷۲	۱۴،۶۱۴
	جمعیت بیکار	۱۳۱،۴۳۴	۱۰۴،۹۴۰	۴۰۷،۹۷۷	۳۱۱،۴۶۶	۵۰،۰۳۱	۳۵،۷۱۵	۱۰،۰۹۹	۳۰۵
	جمعیت کل	۱،۵۹۷،۲۲۶	۱،۰۴۹،۷۹۱	۳،۲۶۸،۹۰۸	۳،۲۲۲،۷۱۰	۴۱۱،۶۹۹	۵۸۵،۹۲۶	۴۷،۰۸۱	۳۰،۲۴۵
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۹۳۶،۵۲۵	۲۹۸،۱۲۳	۱،۲۲۷،۰۶۱	۲،۱۷۷،۰۴۴	۲۳۰،۰۸۶	۴۷۵،۰۲۳	۵۸،۹۱۶	۲۶،۲۸۹
	جمعیت بیکار	۱۱۲،۰۰۷	۷۲،۰۰۲	۴۲۶،۶۳۷	۳۱۰،۷۰۷	۵۹،۱۲۶	۴۶،۳۰۵	۱،۲۹۲	۱۶۴
	جمعیت کل	۱،۵۷۶،۷۶۱	۱،۰۹۸،۴۷۵	۳،۵۴۳،۶۰۷	۳،۶۳۰،۳۹۲	۵۰۹،۶۸۲	۶۹۲،۲۷۴	۷۶،۳۳۹	۳۶،۵۵۸

منبع: مرکز آمار ایران

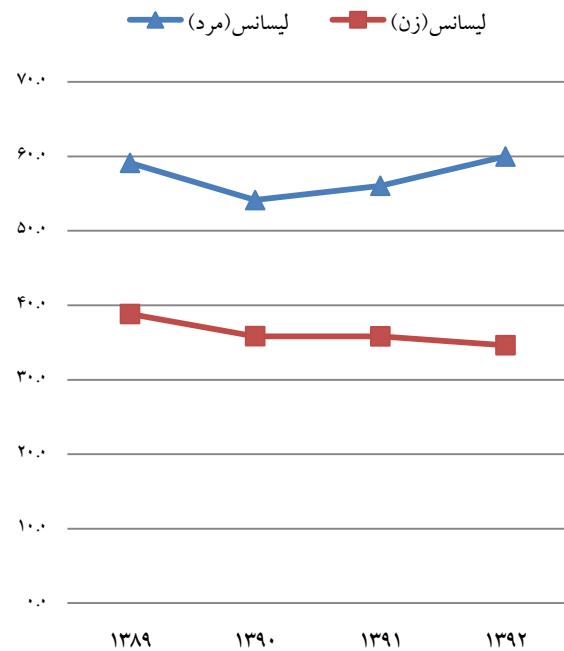
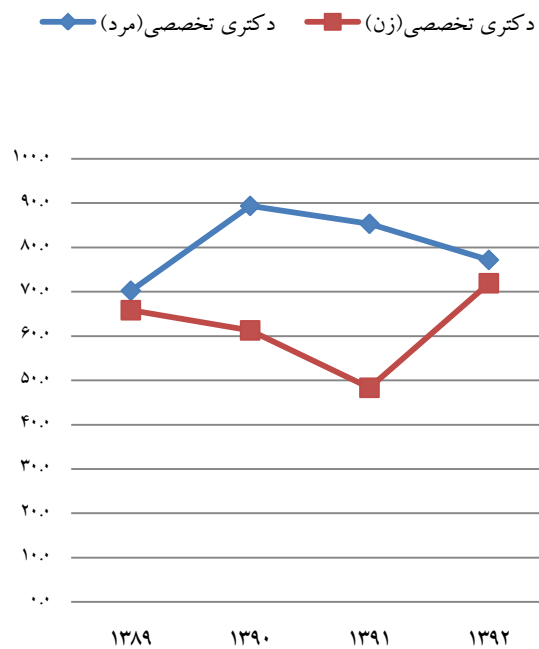
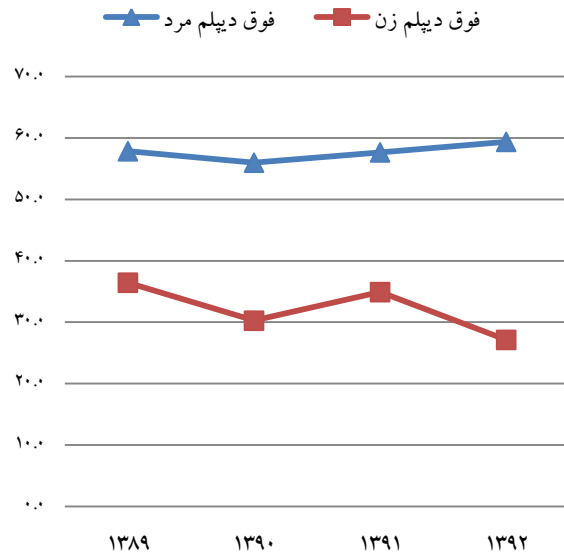
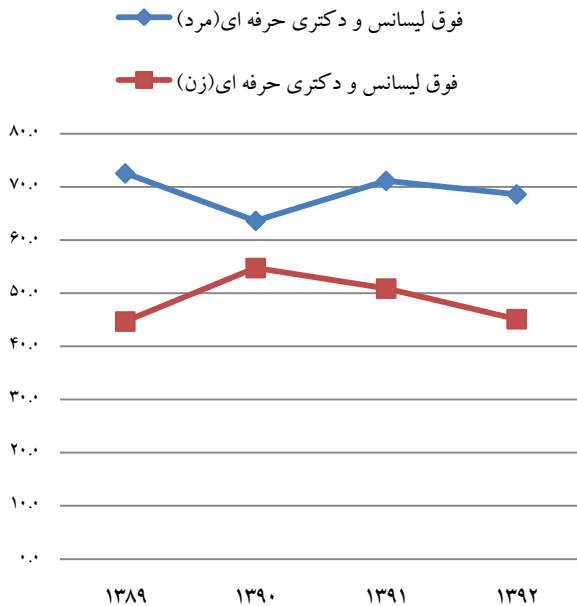
جدول ۸- سهم جمعیت فعال و بیکار ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ (درصد)

سال	شرح	فوق دیپلم		لیسانس		فوق لیسانس و دکتری حرفه‌ای		دکتری تخصصی	
		مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
۱۳۸۹	جمعیت فعال	۵۷.۹	۳۶.۵	۵۹.۱	۳۸.۸	۷۲.۶	۴۴.۷	۷۰.۲	۶۵.۸
	جمعیت بیکار	۱۰.۵	۱۲.۱	۸.۸	۱۲.۴	۴.۲	۶.۳	۰.۴	۳.۵
	جمعیت کل	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰
۱۳۹۰	جمعیت فعال	۵۶.۰	۳۰.۳	۵۴.۱	۳۵.۸	۶۳.۶	۵۴.۸	۸۹.۴	۶۱.۳
	جمعیت بیکار	۷.۳	۸.۹	۷.۷	۱۱.۴	۴.۳	۱۰.۴	۰.۱	۰.۰
	جمعیت کل	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰
۱۳۹۱	جمعیت فعال	۵۷.۷	۳۴.۹	۵۶.۰	۳۵.۸	۷۱.۲	۵۰.۹	۸۵.۳	۴۸.۳
	جمعیت بیکار	۸.۲	۱۰.۰	۹.۴	۱۲.۵	۶.۱	۱۲.۲	۲.۳	۱.۰
	جمعیت کل	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰
۱۳۹۲	جمعیت فعال	۵۹.۴	۲۷.۱	۶۰.۰	۳۴.۶	۶۸.۶	۴۵.۱	۷۷.۲	۷۱.۹
	جمعیت بیکار	۷.۱	۶.۶	۸.۶	۱۲.۰	۶.۷	۱۱.۶	۱.۷	۰.۴
	جمعیت کل	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰

جدول ۹- نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

سال	شرح	فوق دیپلم		لیسانس		فوق لیسانس و دکتری حرفه‌ای		دکتری تخصصی	
		مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
نرخ مشارکت اقتصادی	۱۳۸۹	۵۷.۹	۳۶.۵	۵۹.۱	۳۸.۸	۷۲.۶	۴۴.۷	۷۰.۲	۶۵.۸
	۱۳۹۰	۵۶.۰	۳۰.۳	۵۴.۱	۳۵.۸	۶۳.۶	۵۴.۸	۸۹.۴	۶۱.۳
	۱۳۹۱	۵۷.۷	۳۴.۹	۵۶.۰	۳۵.۸	۷۱.۲	۵۰.۹	۸۵.۳	۴۸.۳
	۱۳۹۲	۵۹.۴	۲۷.۱	۶۰.۰	۳۴.۶	۶۸.۶	۴۵.۱	۷۷.۲	۷۱.۹
نرخ بیکاری	۱۳۸۹	۱۸.۲	۳۳.۳	۱۴.۸	۳۱.۹	۵.۸	۱۴.۱	۰.۴	۵.۳
	۱۳۹۰	۱۳.۰	۲۹.۵	۱۴.۳	۳۱.۸	۶.۸	۱۹.۰	۰.۱	۰.۰
	۱۳۹۱	۱۴.۳	۲۸.۶	۱۶.۷	۳۴.۸	۸.۶	۲۳.۹	۲.۷	۲.۱
	۱۳۹۲	۱۲.۰	۲۴.۲	۱۴.۳	۳۴.۸	۹.۷	۲۵.۷	۲.۲	۰.۶

نمودار ۴- نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

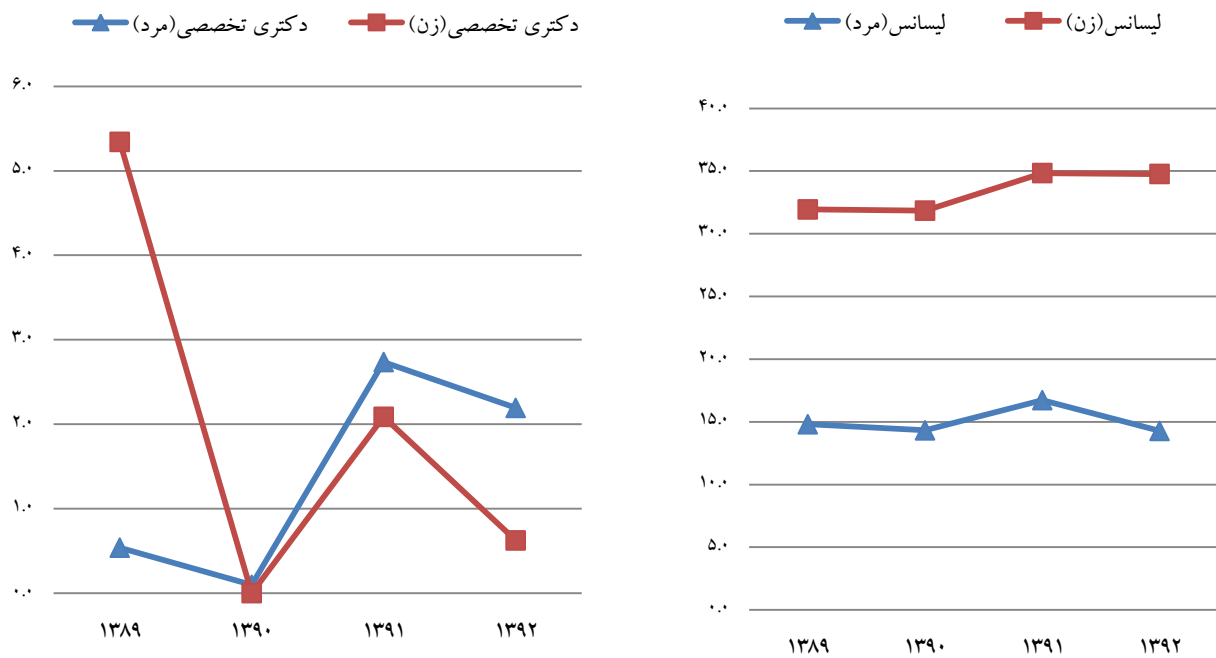
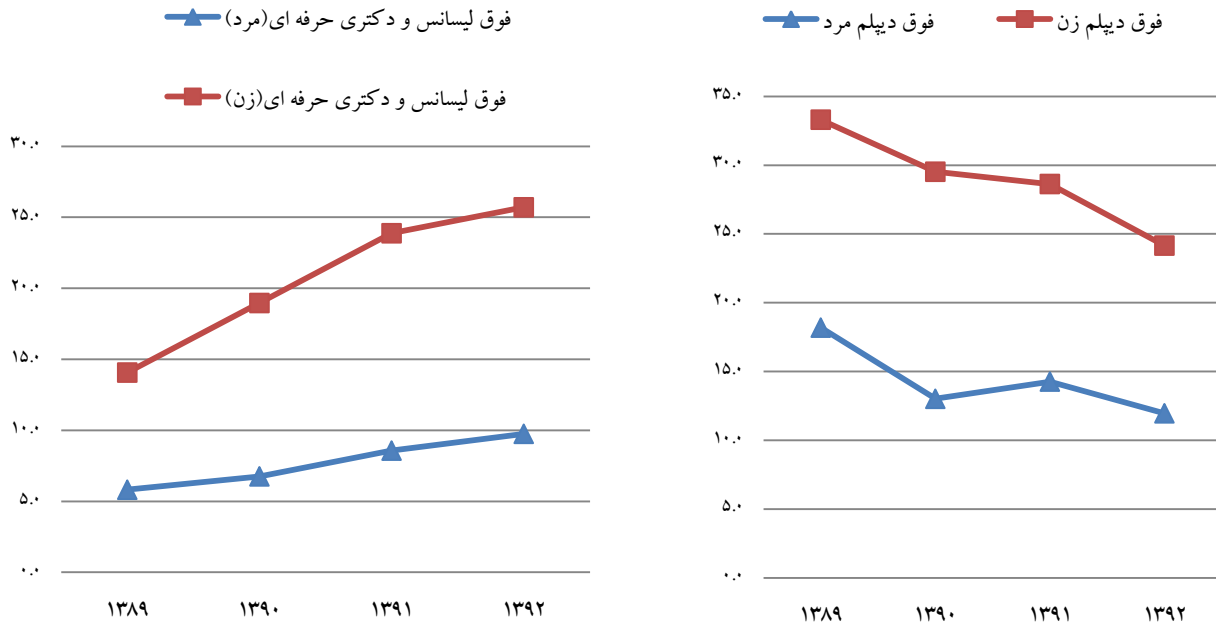

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان مرد بیشتر از زن است. به عبارت دیگر، این نسبت نشان می‌دهد که چه تعداد از جمعیت کل کشور، خواهان در اختیار گرفتن شغل بوده‌اند و اقدام به جست‌وجوی شغل کرده‌اند. به طور طبیعی، این نسبت در مردان بیشتر از زنان است. نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم مرد در طی دوره‌ی مورد بررسی، روند افزایشی داشته و از حدود ۵۸ درصد در سال ۸۹ به بیش از ۵۹ درصد در سال ۹۲ افزایش یافته است ولی نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم زن، روند کاهشی داشته و از ۳۶/۵ درصد در سال ۸۹ به ۳۰/۳ درصد در سال ۹۰ کاهش یافته و سپس از این مقدار به حدود ۳۵ درصد در سال ۹۱ افزایش پیدا کرده و دوباره از ۳۵ درصد در سال ۹۱ به بیش از ۲۷ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است. نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان لیسانس مرد در دوره‌ی مورد بررسی افزایش نامحسوسی داشته و از ۵۹ درصد در سال ۸۹ به ۶۰ درصد در سال ۹۲ افزایش پیدا کرده است **ولی نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان لیسانس زن از حدود ۳۹ درصد در سال ۸۹ به حدود ۳۵ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است.** نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس مرد در دوره‌ی مورد بررسی کاهش یافته و از ۷۲/۶ درصد در سال ۸۹ به ۶۸/۶ درصد در سال ۹۲ رسیده است **ولی نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس زن از حدود ۴۵ درصد در سال ۸۹ به حدود ۵۱ درصد در سال ۹۱ افزایش پیدا کرده است و سپس از حدود ۵۱ درصد در سال ۹۱ به بیش از ۴۵ درصد در سال ۹۲ رسیده است.** نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی مرد در دوره‌ی مورد بررسی افزایش داشته و با بیش از ۷۰ درصد در سال ۸۹ به ۸۹/۴ درصد در سال ۹۰ رسیده است و سپس از ۸۹/۴ درصد سال ۹۰ به بیش از ۷۷ درصد در سال ۹۲ رسیده است. **نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی زن نیز از حدود ۶۶ درصد در سال ۸۹ به بیش از ۴۸ درصد در سال ۹۱ کاهش پیدا کرده و سپس از ۴۸ درصد سال ۹۱ به حدود ۷۲ درصد در سال ۹۲ افزایش پیدا کرده است.**

مهمترین علت‌های کاهش نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در دوره مورد بررسی، گسترش «دانشگاه‌ها و فضای آموزش عالی» و «کاهش سطح دستمزدهای حقیقی» می‌باشد. به عبارت دیگر، از یکسو با ظاهر شدن شرایط رکودی در بازار کار، افراد تلاش داشتند که با فراگیری معلومات دانشگاهی، در رقابت با دیگران شانس بیشتری برای اخذ فرصت‌های کاهنده کاری موجود داشته باشند؛ از سوی دیگر نیز کاهش سطح درآمدها و دستمزدها به دلیل تعدیل نشدن با تورم‌های بالای سالانه، فرصت‌های شغلی موجود برای جویندگان کار، جذابیت کمتری داشت و در نتیجه، افراد تمایل بیشتری به اخذ مدرک تحصیلی و «تعویق ورود به بازار کار» پیدا کردند.

نمودار ۵- نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

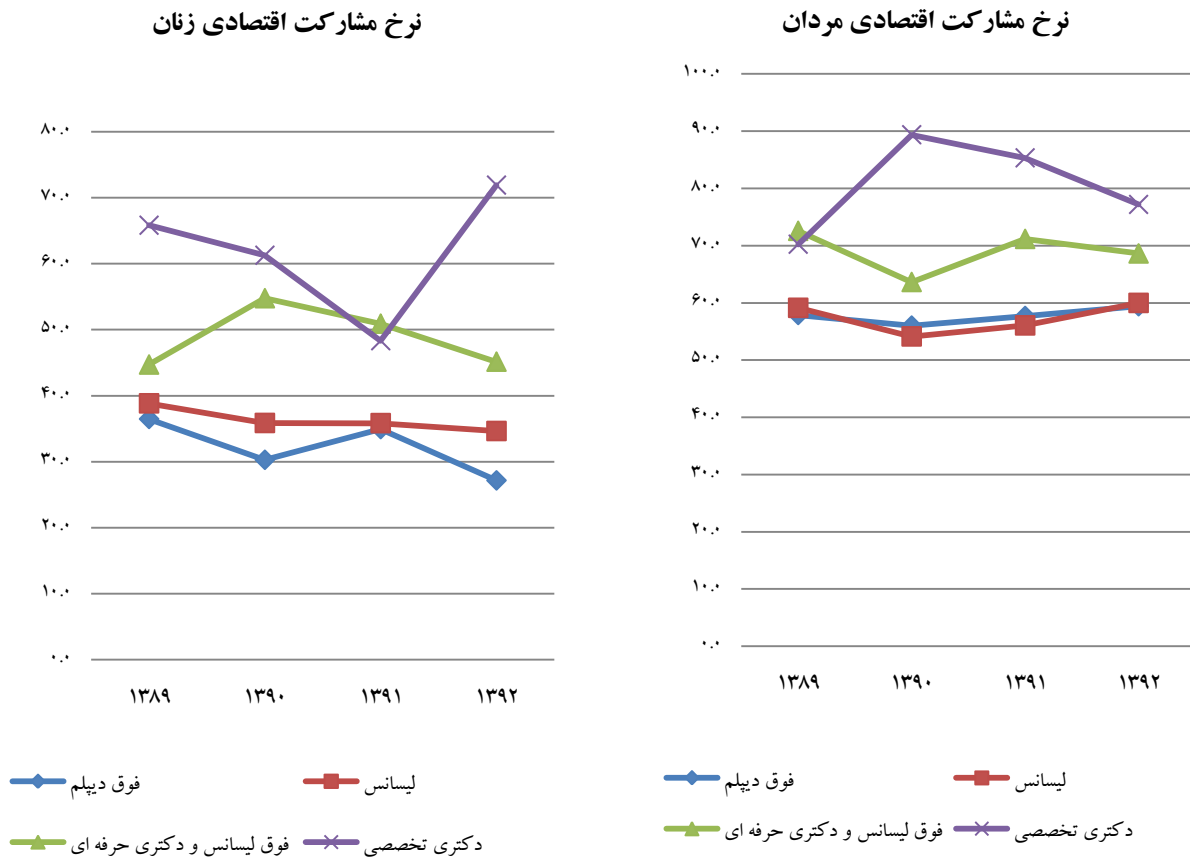

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب مدرک تحصیلی و جنس در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم مرد، روند کاهشی داشته و با بیش از ۱۸ درصد در سال ۸۹ به ۱۲ درصد در سال ۹۲ رسیده است. همچنین نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم زن نیز، روند کاهشی داشته و از حدود ۳۴ درصد در سال ۸۹ به بیش از ۲۴ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است. نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان لیسانس مرد در دوره مورد بررسی روند کاهشی نامحسوسی داشته و از ۱۴/۸ درصد در سال ۸۹ به ۱۴/۳ درصد در سال ۹۲ رسیده است **ولی نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان لیسانس زن روند افزایشی داشته و با حدود ۳۲ درصد در سال ۸۹ به حدود ۳۵ درصد در سال ۹۲ رسیده است.** نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس مرد در دوره مورد بررسی روند افزایشی داشته و از حدود ۶ درصد در سال ۸۹ به حدود ۱۰ درصد در سال ۹۲ رسیده، **همچنین نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان فوق‌لیسانس زن نیز روند افزایشی داشته و با بیش از ۱۴ درصد در سال ۸۹ به حدود ۲۶ درصد در سال ۹۲ رسیده است.** نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی مرد در دوره مورد بررسی روند افزایشی داشته و از ۰/۴ درصد در سال ۸۹ به ۲/۷ درصد در سال ۹۱ رسیده و سپس از ۲/۷ درصد در سال ۹۱ به ۲/۲ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است ولی نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی زن، روند کاهشی داشته، به طوری که از ۵/۳ درصد در سال ۸۹ به صفر در سال ۹۰ و سپس از صفر به ۲/۱ درصد در سال ۹۱ رسیده و دوباره روند کاهشی را شروع کرده و از ۲/۱ درصد سال ۹۱ به ۰/۶ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است.

نمودار ۶- نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

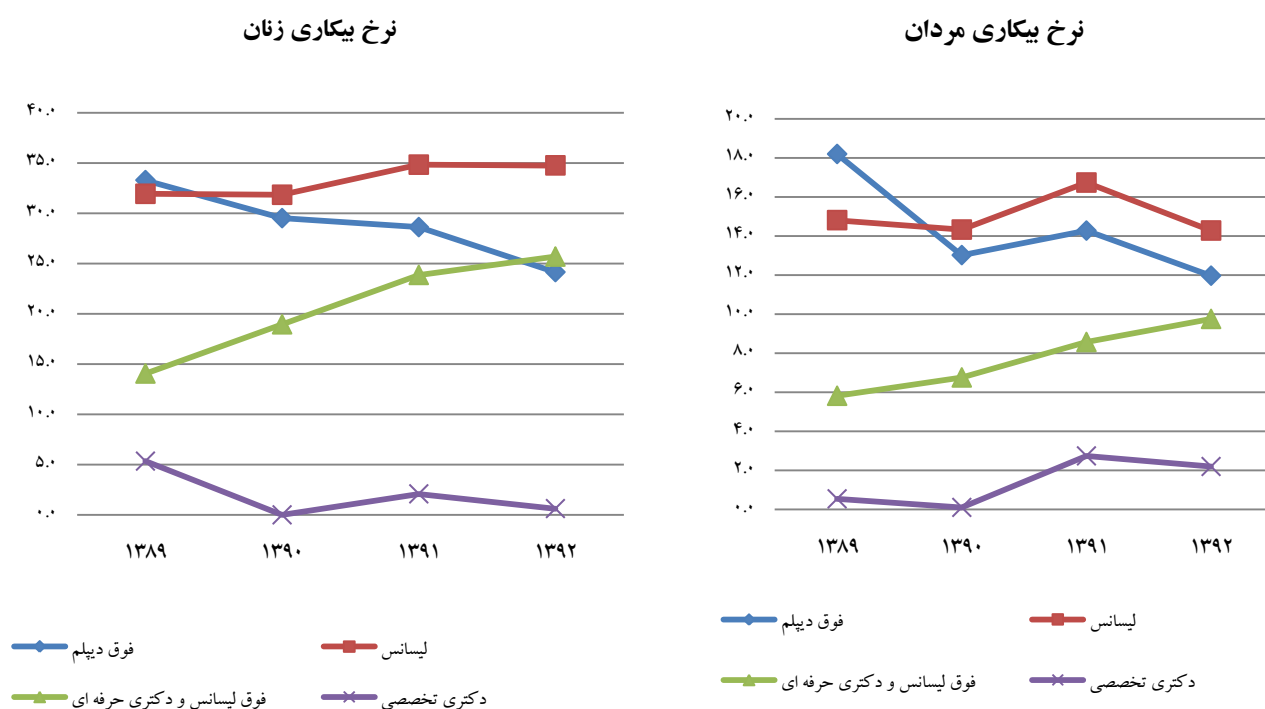

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی مردان بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی نسبت به فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم، لیسانس و فوق‌لیسانس در بالاترین سطح قرار دارد ولی روند آن از سال ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۲ کاهش یافته است. همچنین کمترین نرخ مشارکت اقتصادی مردان در فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم و لیسانس است که روند آن نیز در دوره مورد بررسی نسبتاً ثابت بوده است. نرخ مشارکت اقتصادی زنان بر حسب مدرک تحصیلی در دوره مورد بررسی نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی فارغ‌التحصیلان دکتری تخصصی زن نسبت به فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم، لیسانس و فوق‌لیسانس در بالاترین سطح قرار دارد ولی روند آن از سال ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۱ کاهش یافته و از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۲ روند افزایشی داشته است. همچنین کمترین نرخ مشارکت اقتصادی زنان در فارغ‌التحصیلان فوق‌دیپلم بوده است که روند آن نیز در دوره مورد بررسی نزولی می‌باشد.

نمودار ۷- نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر حسب جنس و مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

بررسی نرخ بیکاری مردان بر حسب مدرک تحصیلی در سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نشان می‌دهد که نرخ بیکاری فارغ التحصیلان فوق دیپلم و لیسانس نسبت به فارغ التحصیلان فوق لیسانس و دکتری تخصصی در بالاترین سطح قرار دارد ولی روند آن برای فارغ التحصیلان فوق دیپلم از سال ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ کاهش یافته است. همچنین کمترین نرخ بیکاری مردان در فارغ التحصیلان دکتری تخصصی است که روند آن نیز در دوره مورد بررسی از سال ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۲ افزایش یافته است. نرخ بیکاری زنان نیز بر حسب مدرک تحصیلی در دوره مورد بررسی نشان می‌دهد که نرخ بیکاری فارغ التحصیلان لیسانس نسبت به فارغ التحصیلان فوق دیپلم، فوق لیسانس و دکتری تخصصی در بالاترین سطح قرار دارد و روند آن نیز از سال ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۲ افزایش یافته است. همچنین کمترین نرخ بیکاری زنان در فارغ التحصیلان دکتری تخصصی است که روند آن نیز در دوره مورد بررسی از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۰ کاهش داشته و از سال ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۲ نسبتاً ثابت بوده است. نرخ بیکاری در فارغ التحصیلان فوق لیسانس مرد و زن نیز در دوره مورد بررسی روند افزایشی داشته است.

تکات مهم گزارش بررسی روند نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی در جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در سال های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲

- در سال ۱۳۹۲ از حدود ۲/۵ میلیون نفر بیکار کشور، ۲/۵ درصد بی سواد، ۳۱/۱ درصد با تحصیلات کمتر از دیپلم، ۲۵ درصد با تحصیلات پیش دانشگاهی و دیپلم و مابقی یعنی ۴۱/۴ درصد با تحصیلات دانشگاهی هستند. به عبارتی دیگر، **در سال ۱۳۹۲ بیش از ۱ میلیون نفر از بیکاران کشور را فارغ التحصیلان دانشگاهی تشکیل می دهند.**
- نرخ بیکاری فارغ التحصیلان فوق دیپلم در دوره‌ی مورد بررسی، کاهش محسوسی داشته و از حدود ۲۳ درصد در سال ۸۹ به حدود ۱۵ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است.
- نرخ مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان دکتری تخصصی زن از حدود ۶/۶ درصد در سال ۸۹ به بیش از ۴۸ درصد در سال ۹۱ کاهش پیدا کرده و در سال ۹۲ به حدود ۷۲ درصد رسیده است.
- نرخ مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان فوق لیسانس زن از حدود ۴۵ درصد در سال ۸۹ به حدود ۵۱ درصد در سال ۹۱ افزایش پیدا کرده و در سال ۹۲ به بیش از ۴۵ درصد رسیده است.
- در سال های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲ نرخ مشارکت اقتصادی مردان بیش از ۴ برابر زنان بوده است.
- در سال ۱۳۹۲ نرخ بیکاری باسوادان کشور حدود ۴ برابر نرخ بیکاری بی سوادان کشور بوده است.
- در سال ۱۳۹۲ **نرخ بیکاری زنان** بیش از ۲ برابر نرخ بیکاری مردان بوده است.
- نرخ مشارکت اقتصادی فارغ التحصیلان لیسانس زن از حدود ۳۹ درصد در سال ۸۹ به حدود ۳۵ درصد در سال ۹۲ کاهش پیدا کرده است.
- نرخ بیکاری فارغ التحصیلان فوق لیسانس در دوره‌ی مورد بررسی، روند افزایشی محسوسی داشته و از ۸ درصد در سال ۸۹ به ۱۵ درصد در سال ۹۲ افزایش پیدا کرده است.
- در سال ۱۳۹۲، نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دکتری تخصصی **مردان حدود ۴ برابر زنان** بوده است.
- در سال ۱۳۹۲، نرخ بیکاری فارغ التحصیلان فوق دیپلم و لیسانس **زنان بیش از ۲ برابر مردان** بوده است.
- در سال ۱۳۹۲، نرخ بیکاری فارغ التحصیلان فوق لیسانس **زنان حدود ۳ برابر مردان** بوده است.

تعاریف و مفاهیم بکار رفته در گزارش

- ✓ **باسواد:** کسانی که می‌توانند به زبان فارسی یا هر زبان دیگری متن ساده ای را بخوانند و بنویسند، خواه مدرک رسمی داشته یا نداشته باشند، باسواد تلقی می‌شوند.
- ✓ **بی سواد:** کسانی که نمی‌توانند بخوانند و بنویسند و کسانی که فقط می‌توانند بخوانند، بی سواد تلقی می‌شوند.
- ✓ **فارغ التحصیل:** به فردی گفته می‌شود که آموزش‌های علمی و عملی مربوط به یک دوره آموزش رسمی را فرا گرفته و حائز شرایط دریافت گواهینامه آن دوره شناخته شده است.
- ✓ **جمعیت فعال اقتصادی:** تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر (۱۵ ساله و بیشتر)، که در هفته تقویمی قبل از هفته آمارگیری (هفته مرجع) طبق تعریف کار، در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) و یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند (بیکار)، جمعیت فعال اقتصادی محسوب می‌شوند. به عبارت دیگر؛ جمعیت فعال بخشی از افراد جامعه هستند که در زمان بررسی، «توانایی» و «تمایل» به اشتغال داشته باشند. این افراد ممکن است که در جستجوی کار موفق شوند (شاغل) یا اینکه قادر به پیدا کردن شغل مورد نظر خود نباشند (بیکار).
- ✓ **بیکار:** به تمام افراد ۱۰ ساله و بیشتر (۱۵ ساله و بیشتر) اطلاق می‌شود که:
  - در هفته مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند).
  - در هفته مرجع و یا هفته بعد از آن آماده برای کار باشند (برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی آماده باشند).
  - در هفته مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند).
  - افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده‌اند نیز بیکار محسوب می‌شوند.
- ✓ **نرخ بیکاری:** عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب در ۱۰۰.
- ✓ **نرخ مشارکت اقتصادی:** عبارتست از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیشتر (۱۵ ساله و بیشتر) به جمعیت در سن کار ۱۰ ساله و بیشتر (۱۵ ساله و بیشتر)، ضرب در ۱۰۰.

